

GAZETA TRANSILVANIEI.

„Gazeta“ este de 2 ori; Joi'a si Duminec'a, Fôia, candu concedu ajutoriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu sêu $2\frac{1}{2}$ galbini mon. sunatória.

Anulu XL.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cruceri v. a. Tacs'a timbrala à 30 cr. val. austr. de fia-care publicare.

Nr. 43.

Brasiovu 17/5 Iuniu

1877.

Imperiulu Russiei.

VI. Finantiele. Popórale Russiei au avut-o cu ministrii ei de finantie curatu asia, cumu pãsera cele mai multe staturi europene si anume dactri'a pana in a. 1861. Intunerecu grosu dominã preste tóte ramurile finantielor; prea pucini erã, carii cunoscea veniturile, speșele, datorile statului; ba in unele timpuri confusiunea era atatu de mare, in catu nici insusi ministrulu de finantie nu scia unde'i sta capulu. Indata inse la anulu dupa Austria, adeca in 6 Fauru 1862 se publicã din expres'a porunca a imperatului Alesandru budgetulu generale alu imperiului cu tóte partile sale. Acea publicatiune facù in Russi'a epoca, precumu a facutu la noi anulu 1860 cu deschiderea senatului imperiale ad hoc. Lumea incepù a'si deschide a'si sterge ochii; diariile se pusera pe comentarii si critice; barbati de statu dela finantie si chiaru ministeriulu intregu inghitia la noduri, era imperatulu se simtia usioratu multu in consciinti'a sa, care'i sioptea lui: Te insielara ei pe tine, 'ti legara ochii cu anii intregi, 'ti facura budgete si bilance inflata si false: acuma 'i infla pe ei lumea, te fréca piperiu sub nasu si 'i invetia mathematica mai buna.

Contributiunile, monopolele, regaliile si alte venituri ale statului rusescu semena mai tóte cu ale nóstre sêu cu ale altoru staturi europene si sunt multiplice. Cu tóte acestea veniturile statului rusescu pana la mórtea imperatului Nicolae era relative fôrte modeste, ca-ci ele nu ajungea la 200 milliône ruble de argintu.*) Déra in a. 1862 acelea venituri ajunșera la sum'a de 310,619.739 ruble. Pe atunci inse si speșele incepusera a cresce asa de tare, in catu deficitulu din esceptiune deveni regula. Causese acestei anomalii sunt cunoscute. Regimulu decisu a introduce multime de reforme salutare, se vediu necessitatu a versa milliônele cu mana plina. Meliorarea salarielor in tóte ramurile administratiunei publice, reorganizarea armatei, restaurarea flotei, care suferise greu in 1854/5, inmultirea scóleloru, apoi constructiunea catu mai rapede a caliloru ferate in diverse directiuni si pe distantie enorme, infiintiarea de mai multe fabrice gigantice, multiplicarea lucrarilor montanistice etc. etc., trebuia firesce se inghitia in restimpu de ani 20 nu numai milliône, déra milliarde. Urmarea fù, ca Russi'a inca lua refugiu la imprumuturi si la bani de charthia. Prin emisiunea de note s'au facutu in Russi'a cá si la noi abusuri fôrte mari, din cauza ca in acestu punctu gubernulu nu se tienea de cuventulu datu, ca va emitte numai cutare suma fixa, era mai multe nu, si ca la terminulu va trage notele din circulatiune si le va arde; ci dupa-ce avea press'a la mana, punea de tiparirea mereu la note. Capitalistii Europei aflara de acestu abusu; de aceea candu Russi'a se mai adressã catra ei pentru unu nou imprumutu, ei nu voira se'i dè bani. Indesiertu ministrii rusesci punea manile in sioldu si se laudã cu avutiile naturali nedesecate ale Russiei,

pentru-ca ceia le respundea scurtu: Prin abuserile vóstre finantiale v'ati discreditatu. Adeca russii o patira cá si ungurii.

Astadi veniturile Russiei esu la 420 milliône de ruble, déra speșele inca nu sunt mai mici, adesea mai mari. Datoriile consolidate ar' fi numai vre-o 650 milliône, ce folosu inse, ca charthi'a-moneta cerculédia in suma preste 700 de milliône, care inca este datorita, ca-ci metalulu ce se dice Stock cá garantia, este abia de 56 milliône ruble. Mai sunt si alte datorii neconsolidate. Sum'a totale a datoriiloru passive ale Russiei ascende astadi la 1 miliardu si 800 milliône ruble de argintu, si se póte prevedé, ca in urmarea bellului actuale va trece preste 2 milliarde. Intr'aceea finantiarii Russiei credu tare in inmultirea accelerata si considerabile a venituriloru, din cauza ca mai multe sute de milliône s'au datu pe intreprinderi productive, intre care la locul antaiu sunt scólele, calile ferate si cu ajutoriulu acestora infflorirea agriculturii, a industriei si comerçului. Destulu inse, ca astadi finantiele Russiei nu sunt de locu stralucite, totusi nici pe de parte nu stau asia reu cá ale nóstre; ca-ci 2 miliarde ruble, adeca circa $3\frac{1}{2}$ miliarde florini v. a. aruncata pe vre-o 80 milliône locuitori este relative multu mai pucinu, decatu preste 3 miliarde florini v. a. catu facu datorile austro-unguresci, aruncate numai pe 36 milliône de locuitori.

Comerçulu Russiei ia pe anu ce merge, intindere totu mai mare. Tractatele de comerçiu inchieiate mai cu tóte staturile, bance numeroșe, multime de companii mari comerciale intinșe mai alesu in Asi'a, societati de asigurantia si navigatiune, scóle comerciale, tribunale comerciale, apoi vigoróș'a aparare a comerçului maritimu prin marin'a rusesca, toti acesti factori au concursu, cá acelu comerçiu alu Russiei se insufe grija chiaru si Angliei. Sub imperatulu Nicolae Russi'a avea cali ferate numai pe distantie de 132 miluri, adeca dela St.-Petersburg la Varsivi'a si Cracavi'a, si alta linia la Moscu'a. Astadi diversele cali ferate rusesci se apropia la 1 miie de miluri lungime. In a. 1868 era deschise vre-o 14; de atunci s'au mai facutu altele, una chiaru si preste Caucasu.

Ar' fi se mai atingemu cate ceva si despre armat'a Russiei, déra pentru-ce? candu cei multi dintre noi potu se aiba ocașiune a o vedé in vecinetate, de aprópe, facia la facia. Acea armata a trecut si trece mereu prin diverse reorganizatiuni, cá si a nóstra, cá a Franciei si cá cele mai multe din Europ'a. Brutalitatea, care inainte cu 25—30 de ani era asia désa, la maiortatea officiariloru rusesci, cá si la cei austriaci, prussaci, francesci, a disparutu in partea sa cea mai mare la generatiunea noua crescuta in scóle bune si infrenata prin legi salutare. Era si inainte cu 30 ani destui officiar de cultura superiara, alaturea cu ei inse dai de altii brutali, mojici, crudeli. In 1849 contessele si baronessele nóstre dela Clusiu -si petrecura vre-o 2 luni minunatu de bine cu officiarii din regimentele de hussari comandate de generalulu Pavlov, era acesta dupa-ce esise in Bucovina pe la inceputulu lunei Octobere, laudã multu catra noi ospitalitatea dameloru maghiare din Clusiu. Generalii Lüders si Hassfordt era adeverati cavaleri; din contra, generalulu Engelhardt (aici in Brasiovu)

si colonelulu Vrangell era totu asia de brutali cá Perczel, cá br. Banffy la unguri.

Ar' voi cineva se scia numerulu armatei rusesci? Dorintia fôrte anevoia de implinitu. Acelu numeru se schimba pe fiacare anu, dupa impregiurari si necessitati, era in realitate elu remane totudeauna unu secretu alu prea puciniiloru generali din centrulu administratiunei. Asia este in tóte staturile si asia cautã se fia. In totu casulu, déca vomu lua pe timpu de pace armat'a Russiei cu 300 de mii, era in timpuri bellice de 800 mii pana la 1 millionu celu multu, nu ne vomu departa pré tare de adeveru. In trecutulu servitiulu era fôrte greu si lungu, de 20 de ani. Imperatulu Alesandru II -lu scadiu la 15 ani cu reserva cu totu. Servitiulu activu se intinde celu multu pe 8 ani, ba in timpulu din urma se micșorã pana la 4 ani. Fiiulu unicu e scutitu, cumu si filii altoru familii, déca 1 din ei se afla in servitiu. Nobilii, preutii, cetatiani de 1 si 2-lea rangu, sunt asemena scutiti.

Ne adoperaramu in acésta serie scurta de articlii a da óre-si-care notiuni despre starea de cultura, cá si de barbaria a imperiului rusescu. De si unu jocu alu destinulu ne facuse cá se cunóscemu multe lucruri rusesci din propri'a esperientia, totusi noi aici amu urmatu mai multu unoru auctori germani, cari nici-decumu nu au placere a scrie in favórea slaviloru si cu atatu mai pucinu intru a russiloru; déra ei n'au avutu incatru, au scrisu parte mare ceea ce au vediu cu ochii loru.

Cultura, barbaria? Compatriotii nostri maghiari -si facu spaima, se adopera din respoteri se ne sparie si pe noi cu barbaria rusesca. Se afle densii, ca noi tocma din contra, nu avemu nici o frica de barbaria, fia rusesca, fia turcesca, fia maghiara. Nu barbaria va mai fi in stare de a transforma popóra si pe tóta Europ'a, ci cultura, civilizatiunea. De va mai fi in stare Russi'a se'si intinda ei stabilésca poterea sa in unele tieri europene, ea nu o va face cu armele, catu mai virtosu cu institutiunile, cu legile create in spiritulu modernu, cu limb'a si literatur'a rusesca, care facu si pana acuma progresse admirabili. Ací este pericolulu, si nu in cunta ori in Siberi'a; era midiuoculu de scapare este: a oppune la legi bune altele si mai bune, libertate la libertate, limba la limba, literatura la literatura, spiritulu si elanu nationale la spiritulu si truffa nationale, in fine, déca se va cere, braciulu la braciulu, peptu la peptu, toti in unire, mórte cu onóre. O de ar' audí si pricepe romanii vocea timpulu nostru!

G. B.

Brasiovu, in 16 Iuniu st. n.

Inca odata se constata adeverulu, ca tóta forti'a si valórea domniloru unguri consta in gura. Déca n'ar' avé ei darulu calumniarei, alu falei góle si alu amenintiatulu cu verb'a si cu pén'a, apoi dieu nu sciu cine ar' mai da vr'o parã chióra pe ei. De doi ani incóce ei au facutu atata larma cu noulu pactu dualisticu; au amenintiatu monarchi'a austriaca chiaru si cu distrugere si disólvere, déca nu li se va face pe vo'a, si totusi i vediaru si vedemu, ca in momentele decidiatorie sciu cu atata delicatetia si gratia a se da dupa peru, incatu trebuie se-i admiri. In dilele aceste era verb'a, ca ungurii nostri cu nice unu pretiu

*) Rub, Rubl = rubla este moneta de argintu divisa in 10 grive sêu 100 copece. 1 rubla de arg. este = 4 franci = 1 taleru $2\frac{1}{2}$ grosit'e prussiane. Monetele rusesci de auru sunt ducati imperiali de cate 3 si de 5 ruble 15 copece.

